
Euroopa Liidu kohtuasjade kokkuvõte mai 2020

Kohtuasjad, kus Eesti on esitanud seisukoha:

- C- T-526/19 ja T-530/19: Nord Stream 2 AG ja Nord Stream AG vs parlament ja nõukogu (kohtumäärus – hagi vastuvõetavus)

Olulisemad EL Kohtu lahendid ja kohtujuristi ettepanekud:

- C-208/19: NK (Projet de maison individuelle) (eelotsus – arhitekti ja tarbija vaheline leping uue eramu projekti koostamiseks)
- C-667/18: Orde van Vlaamse Balies (eelotsus – kindlustatud isiku õiguskaitse lepitusmenetluses)
- C-535/18: Land Nordrhein-Westfalen (eelotsus – üldsuse osalemine keskkonda puudutavate otsuste tegemisel)
- C-620/18: Ungari vs Euroopa Parlament ja nõukogu ja C-626/18: Poola vs Euroopa Parlament ja nõukogu (kohtujuristi ettepanekud – lähetatud töötajate direktiivi õiguspärasus)

Kohtuasjad, kus Eesti on esitanud seisukoha:

C-T-526/19 ja T-530/19: Nord Stream 2 AG ja Nord Stream AG vs parlament ja nõukogu (kohtumäärus – hagi vastuvõetavus)

Euroopa Liidu Üldkohtu määrused, 20. mail 2020

Nord Stream AG ja Nord Stream 2 AG esitasid Üldkohtule hagid, millega esimene hageja soovis direktiivi 2019/692 (millega laiendatakse teatavaid maagaasi siseturu eeskirju kolmandatest riikidest tulevatele gaasitorujuhtmetele) osalist ja teine hageja selle täielikku tühisuse tuvastamist. Nimelt direktiivi jõustumise hetkeks oli Nord Streami gaasitoru ehitus lõpule viidud, kuid Nord Stream 2 oli 95% valmis. Direktiiv tõi kaasa gaasitorujuhtme käitajate kohustuse eraldada põhivõrguettevõtjate võrgustik ning seada sisse kolmandate isikute gaasi põhi- ja jaotusvõrkude juurdepääsu süsteem, mis ei ole diskrimineeriv ja põhineb avaldatud tariifidel. EL nõukogu ja Euroopa parlament kostjatena väitsid, et hagid ei ole vastuvõetavad, sest hagejaid ei puuduta vaidlustatud direktiiv otseselt ega isiklikult.

Üldkohus tõi välja ELTL artiklist 263 tulenevat kolm olukorda, millal füüsiline või juriidiline isik võib hagi EL kohtusse esitada: 1) temale adresseeritud akti vastu; 2) teda otseselt ja isiklikult puudutava akti vastu; 3) halduse üldakti vastu, mis puudutab teda otseselt ja ei sisalda rakendusmeetmeid. Kõigepealt kohus välistas esimese olukorra, sest direktiivide adressaatideks on liikmesriigid. Seejärel kohus välistas kolmanda olukorra, sest tegemist ei ole halduse üldaktiga, kuna direktiiv on seadusandlik akt, mis on vastu võetud seadusandliku tavamenetluse teel. Sellest tulenevat analüüsis kohus järgmiseks, kas direktiiv puudutab hagejaid otseselt ja isiklikult.

Kohus meenutas, et direktiiv ei saa iseseisvalt üksikisikutele kohustusi tekitada. Kohustused üksikisikutele saavad tekkida alles siis, kui liikmesriik on direktiivi riigisisesele õigusesse üle võtnud. Seetõttu ei saa ka riikide reguleerivad asutused nõuda hagejalt direktiivist tulenevate kohustuste täitmist enne, kui need normid on riigisisesele õigusesse üle võetud. Lisaks märkis kohus, et käesoleva direktiivi ülevõtmisel on liikmesriikidele jäetud lai kaalutusõigus, näiteks erandite kehtestamisel. **Seetõttu ei puuduta direktiiv otseselt ei Nord Stream AG-d ega Nord Stream 2 AG-d.**

Kohus leidis, et Nord Stream AG väide, et direktiiv puudutab väikest hulka hästi tuvastatavaid isikuid, ei tähenda, et direktiiv puudutaks seetõttu hagejat isiklikult. Direktiivist tuleneb selgelt, et seda kohaldatakse objektiiivsete kriteeriumide alusel, mille on määratlenud liidu seadusandja, mh kriteerium, mille kohaselt selliste gaasitorujuhtmete puhul, mille jaoks taotletakse teatavaid erandeid, peab ehitamine olema lõpetatud enne 23. maid 2019, mis on direktiivi jõustumise kuupäev.

Mis puudutab õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, siis Üldkohus leidis, et hageja võib taotleda erandit Saksamaa reguleerivalt asutuselt ja vajadusel vaidlustada selle asutuse otsuse Saksa kohtus, seades kahtluse alla direktiivi kehtivuse ja paludes seetõttu sellel kohtul pöörduda eelotsusetaotlusega Euroopa Kohtu poole.

Eeltoodud põhjustel **jättis Üldkohus hagid vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.**

Eesti, Läti, Leedu, Poola ja komisjon esitasid taotluse astuda menetlusse parlamendi ja nõukogu nõuete toetuseks. Kuna kohtumäärusega on menetlus kohtuasjas lõpetatud, ei ole Üldkohtul nende taotluste kohta enam vaja otsust teha.

Üldkohtu määrused on kättesaadavad [siit](#) (Nord Stream 2 AG, inglise keeles) ja [siit](#) (Nord Stream AG, inglise keeles).

Olulisemad EL Kohtu lahendid ja kohtujuristi ettepanekud:

C-208/19: NK (Projet de maison individuelle) (eelotsus – arhitekti ja tarbija vaheline leping uue eramu projekti koostamiseks)

Euroopa Kohtu otsus, 14. mail 2020

Arhitekt ja tarbijad sõlmisid väljaspool ärruume lepingu ehitatava eramu projekti koostamiseks, sh joonistuste vormistamiseks, mis olid kohandatud tarbijate vajadustele. Kui arhitekt esitas tarbijatele ehitusprojekti ja arve, taganesid tarbijad lepingust põhjusel, et nad ei ole teenuse kvaliteediga rahul. Austria kohus küsis esiteks, kas arhitekti ja tarbija vahel sõlmitud leping, mille kohaselt võtab arhitekt ainult kohustuse koostada tarbija jaoks uue, ehitatava eramu projekt ja seoses sellega kohustuse vormistada joonised, on leping uue hoone ehitamiseks direktiivi 2011/83 (tarbija õiguste kohta) tähenduses. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, soovis Austria kohus teiseks teada, kas selline leping on sama direktiivi tähenduses leping sellise kauba tarnimiseks, mis on valmistatud tarbija esitatud nõuete järgi või mis on selgelt kohandatud konkreetse tarbija vajadustele.

Alustuseks nentis kohus, et direktiivi 2011/83 ei kohaldata lepingutele, mis sõlmitakse uute hoonete ehitamiseks. Kuna sõnaselgelt on silmas peetud lepinguid „uute hoonete ehitamiseks“, siis peab sellise lepingu ese tingimata olema uue ehitise rajamine. **Samas leping, mille alusel arhitekt võtab ainult kohustuse koostada ehitatava eramu projekt tarbija jaoks, millele ei tarvitse kunagi järgneda tegelikku ehitamist, on uue hoone ehitamise protsessis liiga palju varasem, et seda saaks pidada hõlmatuks mõistega „leping uute hoonete ehitamiseks“.** Järelikult ei saa seda lepingut käsitada lepinguna, mis on sõlmitud uue hoone ehitamiseks direktiivi tähenduses.

Teisele küsimusele vastamist alustas kohus märkides, et direktiivi kohaselt võivad tarbijad taganeda 14 päeva jooksul lepingust, mis on sõlmitud väljaspool ärruume, sest sellises olukorras võib tarbija olla psühholoogilise surve all või puutuda kokku üllatusmomendiga, hoolimata sellest, kas tarbija on soovinud kaupleja kohalolekut või mitte. Taganemisõiguse kasutamiseiga on seotud erandid, mille hulka kuulub ka olukord, kui leping on sõlmitud sellise kauba tarnimiseks, mis on valmistatud tarbija esitatud nõuete järgi või mis on selgelt kohandatud tarbija vajadustele. **Isegi kui jooniseid võib pidada selliseks kaubaks, siis käesoleva lepingu põhiobjekt on arhitekti intellektuaalne sooritus, mis seisneb eramu projekti**

koostamises, ning jooniste kui kauba üleandmine on põhisoorituse suhtes üksnes teisejärguline. Seega on ka vastus teisele küsimusele eitav.

Lõpuks märkis kohus, et käesolev leping kuulub mõiste „teenusleping“ alla, mille puhul näeb direktiiv samuti ette erandi taganemisõigusest juhul, kui teenus on täielikult osutatud, kuid siiski ainult tingimusel, et teenuse osutamine on alanud tarbija eelneval sõnaselgel nõusolekul ning tarbija kinnitab, et ta kaotab taganemisõiguse, kui kaupleja on lepingu täies mahus täitnud. Neid asjaolusid peab aga eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima.

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

C-667/18: Orde van Vlaamse Balies (eelotsus – kindlustatud isiku õiguskaitse lepitusmenetluses)

Euroopa Kohtu otsus, 14. mail 2020

Põhikohtuasjas soovisid Belgia advokatuurid vaidlustada Belgia seaduse, milles ei olnud ette nähtud õigusabikulude kindlustuse lepingu raames kindlustusvõtja õigust lepitusmenetluses advokaati valida. Belgia kohus küsis, kas direktiivis 2009/138 (kindlustus- ja edasikindlustustegevuse alustamise ja jätkamise kohta) kasutatud mõiste "kohtumenetlus" hõlmab kohtulikku või kohtuvälist lepitamismenetlust, millega on seotud või võib olla seotud kohus kas menetluse algatamisel või pärast menetluse lõpetamist.

Euroopa Kohus ütles kõigepealt, et direktiivis märgitakse sõnaselgelt, et kui kindlustatud isiku kaitsmiseks, esindamiseks või huvide eest seismiseks on kohtu- või halduskohtumenetluses vaja advokaadi või muu isiku abi, võib kindlustatud isik selle ise vabalt valida. Kuna see säte on üldkohaldatav ja kohustuslik, tuleb seda laiendavalt tõlgendada. Sellest tulenevalt ei hõlma mõiste "menetlus" üksnes kaebemenetlust sõna otseses mõttes kohtus, vaid ka sellele eelnevad etappi, mis võib päädida kohtumenetluse etapiga. **Seega tuleb igasugust etappi, sh ka kohtueelset etappi, mis võib viia menetluse algatamiseni kohtus, pidada hõlmatuks mõistega "kohtumenetlus".**

Käesoleval juhul peab sellise lepitusmenetluse tingimata määrama kohus, kelle poole on asja kohtulikuks lahendamiseks pöördutud ja see kujutab endast kohtumenetluse ühte etappi, mis on algatatud kohtus, kelle suhtes on kokkulepe, mille pooled võivad saavutada, siduv. Kohus järeldas, et sellisel juhul **kindlustatud isik vajab aga vaieldamatult õiguskaitset menetluse etapis, mis pärast selle alustamist on lahutamatu osa menetlusest kohtus, kes on selle määranud.** Seetõttu kohtuliku või kohtuvälise lepitusmenetluse tulemusena poolte vahel saavutatud kokkulepe on siduv pädevale kohtule, kes selle kinnitab, ja sellel kokkuleppel on pärast täidetavaks muutumist kohtuotsusega samaväärne jõud. Neil asjaoludel võib advokaadi või esindaja roll lepitusmenetluses olla isegi seda olulisem.

Menetluses, mis võib lõplikult kindlaks määrata kindlustusvõtja õigusliku olukorra, ilma et tal oleks tegelikult võimalik seda olukorda kohtulikult vaidlustada, vajab kindlustusvõtja õiguskaitset ning võttes arvesse lepituse tulemusel saavutatud kokkuleppe kinnitamise tagajärgi, **on lepitusmenetlust kasutanud kindlustusvõtja huvid paremini kaitstud, kui ta saab**

tugineda direktiivis ette nähtud õigusele vabalt valida esindaja, nagu saab teha kindlustusvõtja, kes otse kohtusse pöördub.

Lisaks nentis kohus, et liidu õigus ise julgustab kasutama lepitusmenetlust. Seega ei oleks järjekindel, kui ühest küljest julgustab, aga samal ajal piirab nende isikute õigusi, kes otsustavad lepitusmenetlust kasutada.

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

C-535/18: Land Nordrhein-Westfalen (eelotsus – üldsuse osalemine keskkonda puudutavate otsuste tegemisel)

Euroopa Kohtu otsus, 28. mail 2020

Põhikohtuasjas kaebas hulk füüsilisi isikuid kohtusse Saksa liidumaa Nordrhein-Westfalen otsuse, millega kiideti heaks kiirteele pealesõidutee ehitus ligikaudu 3,7 km lõigul. Vaidlustatud otsus andis projekti arendajale loa juhtida kiirteele kogunev sadevesi pinnaveekogudesse või põhjavette. Põhikohtuasja kaebajad, kellel on projekti piirkonda jääval alal kodukaevud joogiveega, leidsid, et üldsust ei teavitatud loa andmise menetluse käigus projekti keskkonnamõjust piisavalt. Seetõttu esitas Saksa kohus Euroopa Kohtule hulga küsimusi, mis puudutavad direktiivide 2011/92 (teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta) ja 2000/60 (millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik) tõlgendamist.

Esiteks küsis Saksa kohus, kas direktiiv 2011/92 lubab liikmesriikidel ette näha, et nõue tühistada projektile loa andmise otsus menetlusnormi rikkumise tõttu on vastuvõetav üksnes juhul, kui see rikkumine jättis kaebaja ilma õigusest osaleda keskkonna valdkonnas otsuste tegemisel. Euroopa Kohus lähtus sellele küsimusele vastamisel eeldusest, et põhikohtuasja kaebajate väidetud menetlusnormi rikkumine ei mõjutanud vaidlustatud otsuse sisu. Kohus sedastas, et asjaomase üldsuse esitatud hagi vastuvõetavuse tingimus saab olla kas „küllaldane huvi“ või „õiguse kahjustatus“ sõltuvalt sellest, milline tingimus on riigisiseste õigusnormidega ette nähtud. Samas on liikmesriikidele jäetud küllalt suur kaalutusõigus, mida kujutab endast õiguse kahjustamine. **Seega on liikmesriigi seadusandjal lubatud seada projektile loa andmise otsuse peale menetlusnormi rikkumise tõttu esitatud tühistamiskaebuse vastuvõetavas sõltuvusse tingimusest, et rikkumise tõttu on kaebajad tegelikult jäänud ilma õigusest osaleda otsuste tegemisel, kuid seda juhul, kui see ei tähenda otsuse sisu muutmist.**

Seejärel küsis Saksa kohus, kas direktiiviga 2000/60 on vastuolus see, kui direktiivis ette nähtud kohustuste täitmist saab kontrollida alles pärast projektile loa andmist. Juhul kui see on nii, siis mida peab sisaldama teave, mis tuleb loa andmise menetlemise käigus üldsusele kättesaadavaks teha. Euroopa Kohus märkis, et direktiivist tulenevad eesmärgid nii pinnavee kui ka põhjavee puhul on sarnased: veekogude seisundi halvenemise ärahoidmise kohustus ja nende hea seisundi saavutamine ehk parandamiskohustus. **Projektile loa andmise menetluses ja seega enne otsuse tegemist peavad pädevad asutused kontrollima, kas see projekt võib tuua veele kaasa negatiivseid tagajärgi, mis on vastuolus kohustusega hoida ära pinnaveekogude ja põhjaveekogumite seisundi halvenemine ning seda parandada.** Järelikult on selle sättega vastuolus, kui nimetatud kontroll viiakse läbi alles pärast otsuse tegemist.

Mis puudutab teavet, millega tutvumist tuleb enne projektile loa andmist üldsusele võimaldada, on kohtu meelest tähtis, et üldsusele tutvumiseks esitatud toimiku materjalid võimaldaksid täpselt aru saada konkreetse projekti mõjust asjaomaste veekogude seisundile. Esitatud andmed peavad eelkõige olema sellised, et neist oleks näha, kas projekti teostamine võib endaga kaasa tuua veekogu seisundi halvenemise. Igal juhul ei võimalda mittetäielik toimik või andmed, mis asuvad arvukates dokumentides seosetult laiali, asjaomasel üldsusel tõhusalt otsuste tegemisel osaleda.

Kolmandaks soovis eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas projektist tingitud põhjaveekogumi seisundi halvenemiseks tuleb pidada seda, kui ühe parameetri puhul ületatakse vähemalt ühte keskkonnakvaliteedi standardit. Euroopa Kohus leidis, kuna mõistet „vee seisundi halvenemine“ tuleb tõlgendada kvaliteedielemendist või ainst lähtuvalt ning kuna künnis, mille ületamisel tuvastatakse veekogu seisundi halvenemise ärahoidmise kohustuse rikkumine, peab olema võimalikult madal, tuleb asuda seisukohale, et **ühe kvaliteedielemendi järgimata jätmine kujutab endast asjaomase põhjaveekogumi keemilise seisundi halvenemist**. Peale selle kujutab endast halvenemist saasteaine kontsentratsiooni mis tahes edasine kasv, mis ületab juba keskkonnakvaliteedi standardi või liikmesriigi kehtestatud läviväärtuse. Sealjuures igas vaatluspunktis mõõdetud väärtusi tuleb eraldi arvesse võtta.

Viimase küsimusega soovis Saksa kohus teada, kas projektist puudutatud üldsuse esindajad peavad liikmesriigi pädevates kohtutes saama esitada kaebust veekogude seisundi parandamise ja halvenemise ärahoidmise kohustuse rikkumise kohta. Euroopa Kohus märkis, et teha kindlaks, kas sellised isikud nagu põhikohtuasja kaebajad on direktiivis 2000/60 sätestatud kohustuste rikkumisest otseselt puudutatud, tuleb analüüsida direktiivi eesmärki ja asjakohaseid sätteid. Direktiivi eesmärk on kaitsta põhjavett inimeste kasutatava ressursina. Reostuse vähendamise ja ärahoidmise eesmärk on eelkõige võimaldada põhjavee kasutamist seaduslikul otstarbel. Seda teebki isik, kellel on õigus põhjavett võtta ja kasutada. Seega puudutab teda otseselt tema allikat toitvate põhjaveekogumite seisundi parandamise ja halvenemise ärahoidmise kohustuse rikkumine, mis võib takistada tema majandamist. Järelikult, **kuna põhikohtuasja kaebajad kasutavad kõnealust põhjavett seaduslikul otstarbel, puudutab kohustuste rikkumine neid otseselt**.

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

C-620/18: Ungari vs Euroopa Parlament ja nõukogu ja C-626/18: Poola vs Euroopa Parlament ja nõukogu (kohtujuristi ettepanekud – lähetatud töötajate direktiivi õiguspärasus)

Kohtujuristi ettepanekud, 28. mail 2020

Ungari ja Poola esitasid Euroopa Kohtusse tühistamishagi 2018. a vastu võetud direktiivi 2018/957, millega muudetakse direktiivi 96/71/EÜ töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega kohta. Ungari peamised argumendid on direktiivi vastuvõtmine valel õiguslikul alusel ja selle vastuolu ELTL artikliga 56, mis näeb ette teenuste osutamise vabaduse, ning seetõttu on selle vastuvõtmisel seadusandja ületanud oma pädevust ja rikkunud proportsionaalsuse põhimõtet.

Kohtujurist hindas kõigepealt direktiivi õiguslikku alust ja leidis, et **direktiiv 2018/957 on vastu võetud sobival õiguslikul alusel**, kuna sellega küll muudetakse direktiivi 96/71, kuid piiratud ulatuses ning Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt on õigusaktil, millega muudetakse teist varasemat õigusakti, tavaliselt sama õiguslik alus nagu varasemal aktil. Seadusandja otsustas muuta direktiivi, et kohandada seda liidu tööturu arenguga ja tugevdada lähetatud töötajate töötingimusi. Mängus olevad huvid jäid samaks, kuid nende kese ja tasakaalupunkt nihkus töötajate õiguste ulatuslikuma kaitse poole. Liidu seadusandja pidas liidu tööturu arengut arvestades seda muudatust vajalikuks pärast järjestikust laienemist 2004. ja 2007. aastatel ning 2008. a majanduskriisi. Seega selline huvide tasakaalustamine ei õigusta õigusliku aluse muutmist võrreldes direktiivi eelmise versiooniga.

Seejärel analüüsis kohtujurist kaebajate väidet, et direktiiv on vastuolus EL õigusega, kuna see välistab liidu seadusandliku pädevuse töösuhtes tasustamise küsimuses. Kohtujurist märkis, et **töötasu määramine on tõepoolest liikmesriikide ainupädevuses, kuid direktiiviga üksnes koordineeritakse, millist tööõigust lähetatud töötajate suhtes kohaldatakse**. See ei määra aga mingil juhul kindlaks töötasusummasid, mis kuulub liikmesriigi pädevusse tema territooriumil. Kuna direktiivi eelmises versioonis kasutatud mõistet „töötasu miinimummäär“ tekitas palju tõlgendamisraskusi, võeti kasutusele mõiste „töötasu“, mis võimaldab piirata nende ettevõtjate praktikat, kes oma töötajaid lähetades võisid kalduda maksma neile töötasu alammäära, põhjustades palgaerinevuse sarnases olukorras olevate kohalike töötajatega võrreldes.

Kolmandaks uuris kohtujurist, kas muudatustega huvide uue tasakaalupunkti leidmisel vaidlustatud direktiivis kasutas liidu seadusandja oma kaalutusõigust ilmselgelt sobimatult. Euroopa Kohus ei saa asendada liidu seadusandja hinnangut enda omaga, tema ülesandeks on kontrollida, kas liidu seadusandja ei ole ületanud talle antud ulatuslikku kaalutusõigust. **Kuna direktiiv tagab lähetatud töötajatele põhiosas vastuvõtva riigi töötingimuste kohaldamise, aga võimaldab samas, et töösuhte muid aspekte reguleerib jätkuvalt töötajate päritoluriigi õigust, siis ei täheldanud kohtujurist, et seadusandja oleks kehtestanud taotletava eesmärgi seisukohast ilmselgelt ebasobivaid meetmeid**.

Samamoodi järeldas kohtujurist, et **liidu seadusandja on järginud proportsionaalsuse põhimõtte nõudeid, ületamata ilmselgelt oma ulatuslikku kaalutusõigust sellises tehnilises ja keerulises valdkonnas, kui ta valis meetme** (mõiste töötasu kasutuselevõtmine), **mis on taotletavate eesmärkide saavutamiseks sobiv**. See meede võimaldab lähetatud töötajate paremat kaitset ning kohalike ja töötajaid lähetavate ettevõtjate vahel õiglaste konkurentsitingimuste tagamist.

Mis puudutab pikaajaliselt lähetatud töötajaid, siis sellise staatuse loomine vaidlustatud direktiiviga on kohtujuristi meelest mõistlik, kuna see vastab nende töötajate olukorrale, kes viibivad vastuvõtvas riigis pikka aega, mistõttu osalevad nad suuremal määral selle riigi tööturul. Samas on proportsionaalne, et selles olukorras kohaldatakse nende suhtes suuremal määral sihtkohariigi tööõigusnorme, samas kui neil säilib side nende tööandjaks oleva ettevõtja päritoluriigiga.

Kohtujuristi ettepanek ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Kohtujuristi ettepanekud on kättesaadavad [siit](#) (Ungari) ja [siit](#) (Poola).

Tegemist on mitteameetliku kokkuvõttega EL õiguse büroo valitud kohtulahenditest. EL Kohtu otsuste ja kohtujuristi ettepanekute terviktekstidega saab tutvuda EL Kohtu koduleheküljel või EUR-Lex andmebaasis (viited lisatud).